

A

**MAGYAR FÉLVÉR FAJTA
TENYÉSZTÉSI PROGRAMJA**

TARTALOMJEGYZÉK

1. A fajta leírása
 - a. A fajtafenntartásért felelős szervezet megnevezése
 - b. Az eredő törzskönyv megnevezése
 - c. A fajta kialakulása, jelenlegi helyzete, várható jövőbeni szerepe
 - d. Az állomány nagysága a Tenyésztési Program elfogadásakor
 - e. A fajta rendezési elve (kancacsaládok, genealógiai vonalak, stb.)
 - f. Küllemi leírás
 - g. Értékmérő tulajdonságok
2. Tenyészcél
3. Tenyésztési módszerek
 - a. Fajtatizsza tenyésztés (a fajtaazonosság, annak vizsgálati módszerei, igazolásának rendje)
 - b. Keresztezés (a génmigráció szabályai a fajtában, a keresztezett állatok tenyésztésbe illesztése)
 - c. A vonaltenyésztés, vonal fenntartás elvei a fajtában
 - d. Génkészlet, génmegőrzés
4. Törzskönyvezés
 - a. Állományba vétel feltételei
 - i. Hazai tenyésztésű egyedek esetén
 - ii. Import egyedek esetén
 - b. Főtörzskönyv
 - i. A bekerülés feltételei
 - c. Melléktörzskönyv
 - i. A bekerülés feltételei
 - d. A törzskönyvből történő kikerülés szabályai
 - e. Származás-nyilvántartás
 - i. A kancafedeztetés, termékenyítés nyilvántartása
 - ii. A fedeztetés, termékenyítés bejelentése
 - iii. A fedeztetés, termékenyítés utólagos bejelentésének szabályai
 - iv. A csikók jelölésének, azonosításának módja
 - v. Az elnevezés szabályai
 - vi. Azonosító képzés szabályai
 - vii. UELN képzés szabályai
 - viii. Származás-ellenőrzés módja és dokumentálásának rendje
 - ix. A származási igazolás kiállításának szabályai
 - f. Tartástechnológiai előírások
 - g. A teljesítmény-nyilvántartás, teljesítményvizsgálat rendje
 - i. Az adatok gyűjtése
 - ii. Teljesítményvizsgálat rendje
 - iii. Az adatok feldolgozása, értékelése
 - iv. Tenyészérték-becslés

- h. Osztályba sorolás
 - i. Mének
 - ii. Kancák

5. A fajta szelekciójának rendje

- a. A párosítási terv készítésének elvei, célpárosítások
- b. Mén előállító kancák szelekciója
- c. Mén előállító mének szelekciója
- d. Tenyészmén-jelöltek szelekciója
- e. Tenyészkanca-jelöltek szelekciója

6. Tenyészmének használata

- a. A mének tenyésztési/termékenyítési engedélye kiadásának tenyésztési és állategészségügyi feltételei
- b. A magyar félvér mének vizsgáztatásának rendje
- c. Import mének használatának szabályai
- d. A szaporítóanyag minőségi követelményei

7. Egyesületi nyilvántartások és igazolások rendje

- a. Tagnyilvántartás (KKV nyilvántartás)
- b. Állomány-nyilvántartás
- c. Pályázati igazolások nyilvántartása
- d. Egyéb

8. Az országos állattenyésztési adatbankba történő adatküldés módja és rendje

9. A fajta népszerűsítése

10. A tenyésztők tenyésztői munkájának elismerése

11. A fajta tenyésztési programjának megvalósításában résztvevő szervezetek kapcsolatrendszere (ezek feladatai)

- a. Tenyésztőszervezet
- b. Faji szövetség
- c. Tenyésztési hatóság
- d. Mesterséges termékenyítő állomások, spermaforgalmazók
- e. Oktatási – kutatási intézmények

12. Záró rendelkezések

13. Mellékletek

1. A fajta leírása

a. A fajtafenntartásért felelős szervezet:

Magyar Félvér Lótenyésztő Országos Egyesület, 4225 Debrecen, Homokhát u. 24.

b. Az eredő törzskönyv megnevezése:

A magyar félvér fajta eredő törzskönyveit a II. Világháború után Magyarországon területén szerveződött állami gazdaságok törzstenyészteteinek és tenyészteteinek tenyésztési naplói, termelősövetkezetek törzstenyészteteinek és tenyészteteinek tenyésztési naplói, valamint a magánkézben lévő törzskönyvezett kancaállomány törzskönyvi nyilvántartásai jelentik. Ezek a dokumentumok fizikailag az MLOSZ archív anyagai között találhatóak.

c. A fajta kialakulása, jelenlegi helyzete, várható jövőbeni szerepe:

A magyar félvér elnevezés elődje az *angol félvér* volt, amely a XIX. századtól kezdődően angol telivér hatásra létrejött lovak elnevezését jelentette. Az 1800-as években így nevezték a kisbéri és a mezőhegyesi ménesben tenyésztett, valamint az ezek hatására kialakult állományt, illetve a közvetlen angol telivér leszármazású lovakat. Az angol félvér elnevezés 1941-ben változott *magyar félvérré*, amikor Magyarország hadat üzent Angliának. Később minden olyan lónak a gyűjtő fajtaelnevezése lett, amelyik nem volt valamely már kialakult fajtába sorolható. (v.ö.: Schandl: Lótenyésztés). A fajta mint állattenyésztés- szakmai kategória az 1953-ban elfogadott: A ló törzskönyvezése c. magyar szabvány alapján került jogilag is kodifikációra. A lótenyésztés intézményrendszerének 1961-es átszervezését követően 1963-ban a szabványt megváltoztatták, és az addig önállóan kezelt kisbéri-félvért, mezőhegyesi félvért és gidránt is a magyar félvérbe sorolták be. 1969-től a termelősövetkezeti törzstenyésztetek megjelenésével a törzstenyészteti alapítóleveleket „*kisbéri típusú magyar félvér, mezőhegyesi típusú magyar félvér és sport típusú magyar félvér*” fajtamegjelöléssel adták ki. 1989 után a megalakult, fajtánként szerveződő lótenyésztő egyesületek – miután a rendszerváltás utáni új jogrendben a korábbi szabványok de jure érvényüket veszítették -- kezdeményezték a korábban *magyar félvér* fajtaként nyilvántartott lóállományuknak a *kisbéri-félvér, gidrán*, illetve *furioso-north star* fajtaként való felvételét az ekkor felállításra került nemzeti fajtajegyzékbe. A *sport típusú magyar félvér* állomány egyesítve az 1984-ben fajtaelismerésben részesült *mezőhegyesi sportló* állománnyal az 1990-ben megalakult Magyar Sportlótenyésztők Országos Egyesületének gondozásában *magyar sportló* néven lett a fajtajegyzékbe felvéve. Fentiek alapján a nemzeti fajtajegyzék már az új fajtaelnevezéseket használta, de a köznyelvben azokat a lovakat, amelyek nem hidegvérűek vagy sodrottak, és nem sorolhatók valamilyen elismert fajtában *magyar félvérként* emlegették és hívják ma is annak ellenére, hogy ilyen néven ma elismert fajta nincs. Mindazonáltal a **magyar félvér** nem tekinthető új fajtának, hiszen az 1952-ben kiadott MNOSZ 6803-52 számú *A LÓ TÖRZSKÖNYVEZÉSE* című szabvány egyértelműen hivatkozik a *magyar félvér* fajtára. A Magyar Félvér Lótenyésztő Országos Egyesület létrehozásával ennek a fajtának a regenerálása válik lehetővé.

A későbbiekben a többi fajtához tartozás feltételei szigorodtak, amit a tenyésztők egy jelentős része nem tudott vállalni, vagy saját tenyésztői elképzeléseivel nem volt összhangban. Ennek okán újból felmerült az igény a *magyar félvér* fajta használatára. Amint az a fajta nevéből és történetéből is adódik, alapvetően a hazai, magyar tenyésztésű lófajták tetszés szerinti használatával alakuló, mindig az adott tenyészcélnek megfelelően választott fajták illetve egyedek ivadékaiból áll. Ebbe a fajtába sorolhatók azon haszonállat-előállító keresztezésekből született csikók is, melyeket más fajtába nem lehet besorolni. (pl ügető x lipicai, ügető x angol telivér, magyar sportló x lipicai, nóniusz x angol telivér, stb). Ezek a keresztezési módszerek az elmúlt évtizedekben mind használtattak hazánkban, több-kevesebb sikerrel koronázva a tenyésztői munkát. Természetesen elfogadottak a magyar félvér fajtában a más melegvérű fajtához tartozó, magyar tenyésztésű fajtatiszta egyedek is.

A magyar félvér fajtába sorolható mindazon melegvérű ló, amelyik Magyarországon területén belül született, és apja valamely Magyarországon elismert melegvérű lófajta tenyésztési engedéllyel rendelkező ménje. A fajta fenotípusa és genotípusa jelenleg nagyfokú változatosságot mutat, hiszen bármely melegvérű fajta egyedei elismertek a fajtában, azok alkalmazása a tenyésztő tenyészcéljának függvényében változnak. Ezzel együtt a Tenyésztési Program célja a fajta fenotípusos egységesítése, ami nem zárja ki a különböző használati módok mentén kialakuló típusokat.

A magyar félvér fajta egyesületi formába való szerveződése jelenleg zajlik. A fajtának várhatóan nagy jelentősége lesz a jövőben azon tenyésztői körben, akik tenyésztési célja se nem a nemzetközi szintű sportló tenyésztése, sem egy szigorú törzskönyvezési szabályok mentén tenyésztett hagyományos fajta fenntartása, hanem olyan melegvérű lófajta tenyésztése, mely a többenél nagyobb döntési szabadságot ad a tenyésztőnek saját tenyészcéljainak elérése érdekében. Ez lehet akár a nagyon jó használati tulajdonságokkal rendelkező szabadidőló, akár egy speciális színváltozat tenyésztése is, de minden esetben alapkövetelmény, hogy a fajta egyedei rendkívül jó természetű, kiváló munkakészségű, nagyon könnyen kezelhetők, jóindulatúak, emberbarát viselkedésűek legyenek. Rossz természetű, nehezen kezelhető egyedek a fajtában nem fordulhatnak elő.

d. Az állomány nagysága a Tenyésztési Program elfogadásakor

A magyarországi lófajták közül a magyar félvér rendelkezhet a legtöbb egyeddel. A törzskönyvbe sorolás, illetve az állomány osztályba sorolása a következő időszak feladata, az egyesület megalakulásakor a nyilvántartásba vett kancák száma ötven alatt van. Az Egyesület nyilvántartásában várhatóan a közeljövőben több száz méneskönyvi kanca és százon felüli fedezőmén szerepel majd. A fajtában, a kancák származásában elismert bármely, Magyarországon vagy más EU tagállamban tenyésztési engedéllyel rendelkező melegvérű mén, fedezőménként kizárólag egyedi elbírálás alapján. Az állomány elhelyezkedése az ország egész területére kiterjed.

e. A fajta rendezési elve

Az állomány elsődleges rendezési elve a tenyészcélból adódik, vagyis a különböző használati típusok szerint történik. Ezek az alábbiak: háttas típus, fogatos típus, kettős hasznosítású típus, és speciális színváltozatok. A használati típuson belül az egyedek genetikai hátterük szerint rendezhetők, elsősorban az apai származást alapul véve. (pl. lipicai apaságú állomány a fogatos típuson belül).

Tekintettel arra, hogy az elismerésre váró magyar félvér fajta a ló származását és sportteljesítményét illetően kisebb követelményeket támaszt, mint az egyéb fajták, ezért az állomány fő rendezési elve sem ezekre a tulajdonságokra épül.

f. Küllemi leírás

A fajta nagy genetikai variabilitásából adódóan fenotípusában is nagy változatosságot mutat, de cél a fajta egységesítése. Az alkalmazott fajták függvényében előfordul minden melegvérű lófajtára jellemző testalakulás. Ilyen módon a fej a csukafejtől az egyenes profilú fejalakuláson keresztül a félkos profilig változhat. A túlságosan durva, burkolt fej nem jellemző a fajtára, és nem kívánatos. Marmagassága a mai elvárásoknak megfelelően bottal mérve 165-170 cm, de ettől lehetnek egyedi eltérések. Nyakillesztése az alacsonytól a magasig változhat, de kívánatos a használati típusnak megfelelő nyakillesztés, a szélsőségek nem kívánatosak. Kívánatos és jellemző a hosszú ívelt nyak és a puha tarkó. Marja lehet kifejezett és elmosódott is, háta jellemzően közepesen hosszú. Az izmolt far, a korrekt lábszerkezet, kifejezett, száraz ízületek minden esetben kívánatosak. Mozgása lehet akciós és tőrölő, de mindig dinamikus, energikus, lendületes és szabályos. Bármely szín elfogadott a fajtában, a deres nem kívánatos.

Küllemi tulajdonságok megítélése:

	<i>KÍVÁNATOS</i>	<i>MEGFELELŐ</i>	<i>NEM MEGFELELŐ</i>
FEJ	a testtömeggel arányos nagyságú, kifejezett nemi jelleget sugárzó fej, élénk tekintetű ép szemek, ép fogazat.	kissé burkolt fej, egyik szem hiánya, enyhe fokú pontyfogazat	Durva, otromba fej, elmosódott nemi jelleg, teljes vakság, rendellenes fogazat.
NYAK	Hosszú, középmagasan illesztett, fogatos típusnál lehet magasan illesztett szépen ívelt nyak, puha tarkó.	Közepesen hosszú, enyhén alacsonyan illesztett, egyenes nyak, kissé magas fejtűzés.	Kifejezetten alacsonyan illesztett, vagy/és nagyon rövid, vastag nyak, merev tarkó.
TÖRZS	Hátba nyúló mar, erős hát és ágyék, közepesen dongás és közepesen mély mellkas, dőlt, hosszú lapocka.	Kissé elmosódott vagy kissé magas mar, enyhén hajlott hát, kis fokú pontyhát vagy pontyágyék. Kissé meredek lapocka.	Nagyon magas, rövid, vagy teljesen elmosódott mar, előremélyedt hát, kifejezett pontyhát vagy pontyágyék, sodkadt ágyék.
FAR	Jól izmolt, hosszú, alma vagy dinnye far. Középmagasan tűzött farok.	Enyhén csapott far, magasan tűzött farok.	Izomszegény, nagyon rövid vagy/és nagyon csapott far, nagyon alacsonyan tűzött farok.
ELÜLSŐ LÁBAK	Oldalról és előlről nézve is korrekt lábszerkezet, megfelelő méretű száraz ízületek, a testtömeggel arányos, szabályos alakulású erős paták.	Kis fokú franciásság vagy hegyfaltipró lábállás, kissé meredek vagy lapos pata, enyhén nyakalt lábtő.	Erősen franciás vagy hegyfaltipró lábállás, bakpata, nagyon megnyúlt, lapos pata.

HÁTULSÓ LÁBAK	Oldalról és hátulról nézve is korrekt lábszerkezet, megfelelő méretű száraz ízületek, a testtömeggel arányos, szabályos alakulású erős paták.	Kis fokú tehenesség, székállás vagy kardállás, kissé hosszú szár, kis fokban szabálytalan pata.	Kifejezett székállás, vagy tehenesség, nagyon meredek vagy lapult paták paták.
MOZGÁSA	Tiszta, lendületes, ütemes, a jármódra jellemző lábsorrenddel, tértölelő, szabályos lávelőrevitel.	Kis fokban lapátol, kaszál vagy zsinóroz, közepesen hosszú és lendületes lépéssel.	Ütemhibás, sánta, erősen lapátol vagy kaszál.
SZÍNE	Elsősorban pej, sárga vagy szürke, de bármely színben elfogadott.		A deres nem megfelelő.
VISELKEDÉS	Rendkívül jó természetű, könnyen kezelhető, kiváló munkakészségű. Nyugodt, kiegyensúlyozott idegrendszerű, emberbarát viselkedésű.		A nehezen kezelhető, labilis idegrendszerű egyedek kizáratnak a fajtából.

Standard méretek: (3 éves vagy idősebb kancák esetén)

Marmagasság (bot): 160-170 cm.

Marmagasság (szalag): 170-180 cm.

Övméret: 185-200 cm.

Szárkörméret: 19 -22 cm.

g. Értékmérő tulajdonságok

A magyar félvér lovak a lóhasználat valamennyi területén eredményesen alkalmazhatók. E tulajdonságai miatt nemcsak a hobby lótartók, hanem a teljesítménysportokat folytatók körében is igen kedvelt. A fajta jelentősége a jövőben minden bizonnyal nő. Ezen a fajtán belül lehetőség van a különböző melegvérű lófajtáknak a későbbi tenyészcél szerinti alkalmazására, ami nagy tenyésztői szabadságot biztosít a tenyésztő számára.

A jól megválasztott keresztezési partnerek ivadékai egy bizonyos célra a fajtatiszta egyedeknél sokkal alkalmasabbak lehetnek, a heterózishatást kihasználva pedig kiugró teljesítményű egyedek szülehetnek.

A fajta fő értékmérője az egyedek használati értéke: a könnyű kezelhetőség, nagy szervezeti szilárdság, kiegyensúlyozott idegrendszer, tartástechnológiával szembeni igénytelenség, jó takarmányértékesítő képesség, tanulékonyág. A használat során feltétlen munkakészség, emberbarát viselkedés. Használatából adódóan értékmérője az esztétikus küllem, amibe a ló teljes fenotípusa értendő a klasszikus küllemtani értékektől kezdve adott esetben a hosszúszőrök minőségén át a ló színéig és jegyeiig.

2. Tenyészcél

A cél egy szabadidő, turisztika és hagyományőrzés, esetenként a sport területén jól használható melegvérű fajta tenyésztése, amelynél a tenyésztő viszonylag alacsonyabb termelési költségekkel és nagyobb tenyésztői döntési szabadság mellett végzi munkáját. A különböző tenyészcélok elérése érdekében végzett haszonállat-előállító keresztezésekkel született, szigorúbb tenyésztési szabályzattal rendelkező fajtákhoz be nem sorolható csikók is törzskönyvezhetők a magyar félvér fajtában. A magyar félvér fajtában magyar tenyésztésű lovak törzskönyvezhetők, importból származó egyedek csak kivételes esetben kerülhetnek a törzskönyvbe (pl. magyar tenyésztésű ősök esetén).

3. Tenyésztési módszerek

a. Fajtatiszta tenyésztés

A fajtaazonosság feltétele, hogy az egyed az alábbi származási követelményeket teljesítse:

„A” törzskönyves állomány esetében: a fajtában elismert bármely melegvérű lófajta. Az ismeretlen, hidegvérű vagy póni (kisló) vérhányad (együttesen) maximum 25 %.

„B” törzskönyves állomány esetében az ismeretlen, hidegvérű vagy póni (kisló) vérhányad (együttesen) maximum 50 %.

A fajtaazonosság alapidokumentuma a fedeztetési jegy. A fedeztetési jegyet a származás igazolás dokumentumának tekintjük, de bármely vitás vagy kérdéses esetben a DNS vizsgálat elvégzendő, a csikó/ló tulajdonosának költségére.

A pedigreben elismertek: Bármely melegvérű lófajta, illetve bármely hidegvérű vagy póni (kisló) lófajta a fenti korlátok figyelembe vételével.

b. Keresztezés

A fajtában az egyéb fajtákkal való keresztezés csak a potenciális tenyészállatok egyedi elbírálása alapján lehetséges abban az esetben, ha annak használata a tenyésztési programban kitűzött céloknak megfelel. A keresztezett egyedek fajtába sorolása a fenti elvek mentén lehetséges. Az F1 egyedek, amennyiben a tenyésztési programban előírtaknak megfelelő mének után születtek, és az egyéb feltételeknek megfelelnek, a főtörzskönyvben regisztrálhatók. A magyar félvér fajta nagy mértékben teremt lehetőséget egyéb melegvérű fajták használatára, ilyen módon a fajta génállományának frissítésére, bővítésére.

c. A vonaltenyésztés, vonalfenntartás elvei a fajtában

Egy-egy hasznos értékmérő tulajdonság nagy biztonsággal való örökítése okán törekszünk a ménvonalak kialakítására a fajta kialakulása során egykor alkalmazott szelekciós módszerek alapján, előtérbe helyezve az általános használati tulajdonságokat. A legyengült, rossz használati értékű egyedeket produkáló vonalak fenntartása nem cél, hiszen a fajta genetikai variabilitása nem a vonalak fenntartásától függ.

d. Génkészlet, génmegőrzés

Génkészletek felderítése: A magyar félvér fajta génkészletét gyakorlatilag a teljes hazai melegvérű lóállomány génkészlete jelenti. A fajtában alkalmazott egyedek sokszínűsége okán genetikai beszűkülésre nem kell gondolni, sőt, a heterózishatás pozitív eredményére is lehet számítani.

Génbank: Kimagasló tenyésztékű apaállatoktól mélyhűtött szaporítóanyag gyártása és tárolása indokolt.

4. Törzskönyvezés

a. Az állományba vétel feltételei:

Az állományba vétel a ló 3 éves korában a tulajdonos kezdeményezésére történik. Szükséges a tulajdonos részéről a törzskönyvi nyilvántartásba vétel írásbeli kezdeményezése, az állománybejelentő lap benyújtása, valamint a ló származásának hitelt érdemlő igazolása (lóútlevél vagy korábbi származási lap), nyilatkozat az egyesületnél nyilvántartott adatok felhasználhatósági köréről. Az iratok benyújtását követően az egyesület tenyésztésvezetője elbírálja, hogy a ló felvehető-e a méneskönyvbe, illetve annak fő- vagy melléktörzskönyvébe tartozik-e. Az éves törzskönyvi nyilvántartási díj, illetve belépés esetén a tagdíj befizetésével a tulajdonos megerősíti törzskönyveztetési vagy/és belépési szándékát, és a tenyésztésvezető a lovat állományba veszi.

A magyar félvér lóállományt a Magyar Félvér Lótenyésztő Országos Egyesület (továbbiakban: Egyesület) a Magyar Félvér Méneskönyvben (M), ill. a Magyar Félvér Előtörzskönyvben (ET) tartja nyilván.

A közhitelőség biztosítása érdekében valamennyi, a Főtörzskönyvben ill. az Előtörzskönyvben szereplő kancát a vonatkozó törzskönyvezési szabályzat szerinti törzskönyvi ellenőrzés alatt kell tartani. A törzskönyvi ellenőrzésbe vétel a tulajdonos (tartó, használó, bérlő) kezdeményezésére történik. A ló tenyésztője Magyarországon életvitelszerűen él, tenyésztői tevékenységét Magyarországon végzi, és a törzskönyvezendő ló Magyarország területén született.

b. Főtörzskönyv

i. A bekerülés feltételei

Feltétele a 4 ősös származás, melyben ismeretlen vagy hidegvérű ős max. 25 %-ban fordulhat elő, a negyedik ősi sorban számítva (legfeljebb 4 ős a lehetséges 16 közül). A csikó bekerülésének feltétele, hogy rendelkezik fedezettési jeggyel.

A főtörzskönyves állomány négy generációig ismert melegvérű származással és kimagasló használati tulajdonságokkal, valamint a fajta standardnek megfelelő küllemmel és típussal rendelkező állománya a fajta kiemelt genetikai potenciállal rendelkező része, amely alkalmas a mének előállítására, és a fajta megfelelő minőségben való fenntartására.

c. Melléktörzskönyv

A negyedik ősi sorban 50 % ismeretlen vérhányaddal rendelkező egyedek az Előtörzskönyvbe (Melléktörzskönyvbe) vehetők fel. A melléktörzskönyvbe csak megfelelő küllemi és használati tulajdonsággal rendelkező kancák vehetők fel.

d. A törzskönyvből történő kikerülés szabályai

A törzskönyvből kikerülhet az adott ló a tulajdonos kezdeményezésére, vagy amennyiben hitelt érdemlően bebizonyosodik, hogy a törzskönyvbe kerülés, illetve törzskönyvben tartás valamely feltételének nem felel meg (pl. ismeretlen származás). Az éves törzskönyvi nyilvántartási díj be nem fizetése a törzskönyvben tartás megszüntetésére vonatkozó szándéknyilatkozatnak tekintendő.

e. Származás-nyilvántartás

i. **A kancafedeztetés, termékenyítés nyilvántartása**

A LÓINFORM rendszerben használatos fedeztetési/termékenyítési jegy alapján.

ii. **A fedeztetés, termékenyítés bejelentése**

A fedeztetési/termékenyítési jegyet a fedeztetés/termékenyítéssel egyidejűleg kell kitölteni, és az adatokat a fedeztetési idény végeztével a fedeztetési/termékenyítési jegy adatainak a LÓINFORM rendszerbe való rögzítésével kell megadni. A kanca ellését a tulajdonos a fedeztetési jeggyel együtt rendelkezésére bocsátott ellésbejelentő nyomtatványon köteles bejelenteni az ellést követő 8 napon belül.

iii. **A fedeztetés, termékenyítés utólagos bejelentésének szabályai**

Az esetlegesen le nem könyvelt fedeztetésből született csikók (fedeztetési jegy nem került kiállításra) a származás DNS vizsgálattal történt igazolása után az ún. pótfedeztetési jegy kiállításával van lehetőség. Ez esetben a DNS vizsgálaton túl külön eljárási díj megfizetésére kötelezett a csikó tulajdonosa, illetve a fedeztetési jegy kiállítását elmulasztó fedeztetési állomás üzemeltetője. A különjárási díj az eljárást lefolytatót illeti.

iv. **A csikók jelölésének, azonosításának módja**

A magyar félvér csikók nyilvántartásba vételét az egyesület által erre a feljogosított személy vagy szervezet végzi a csikó 10 hónapos koráig, anyja alatt, aki a nyilvántartásokat a csikójelölési szezon végén, de legalább negyedévente megküldi az egyesületnek.

A csikók azonosítására és jelölésére a csikó 4-10 hónapos kora között kerül sor. Az azonosítás során nyilvántartásba kell venni a fedeztetési jegy sorszámát, a ló nevét, azonosító számát, UELN kódját, bélyegzését, transzponder számát, nemét, színét, jegyeit, fajtáját, illetve a tenyésztő, tulajdonos és tartó adatait. Az azonosításkor lehetőség van a vér vagy szőr

mintavételre DNS alapú származás-ellenőrzés céljából a tulajdonos költségére. A magyar félvér csikók elsődleges jelölése a transzpenderes jelölés. E mellett a tulajdonos kérheti a hagyományos, bélyegzéssel történő jelölést is. A bélyegzés a csikó bal combjára bélyegzett fajtajelet és évszámot, jobb combra a csikószámot jelenti. Az azonosítást és jelölést az egyesület által ezzel a feladattal megbízott személy vagy szervezet végzi el a tulajdonos költségére.

v. *Az elnevezés szabályai*

A Magyar Félvér Méneskönyv által elismert csikó egy nevet kap. A név utalhat a csikó apjára, anyjára, származására vagy tenyésztőjére is, de a jó ízlést nem sértheti, és kerülni kell a túlságosan hosszú neveket. A lóútleveél kiváltása után névváltoztatásra nincs lehetőség.

vi. *Azonosító-képzés szabályai*

A magyar félvér csikó azonosítója az alábbiak szerint képezendő:

HUN K MV121230000

1-3. karakter: az ország jele (HUN)

4. karakter: szóköz

5. karakter: csikó ivarának jele (M-mén vagy K-kanca)

6. karakter: szóköz

7-8. karakter: a fajta jele (MV)

9-10. karakter: a születés évének két utolsó számjegye

11-13. karakter: évente 001-gyel kezdődő csikószám

14-17. karakter: négy technikai nulla

vii. *UENL képzés szabályai*

3481MV121230000

1-3. karakter: 348 – országcód

4. karakter: 1, adatbázis kódja

5-6. karakter: fajtajel (MV)

7-8. karakter: a születés évének két utolsó számjegye

9-11. karakter: csikószám

12-15. karakter: a négy technikai nulla

viii. *Származás-ellenőrzés módja és dokumentálásának rendje*

A magyar félvér csikók származásigazolását a fedeztetési jegy adatai jelentik. Amennyiben gyanú merül fel a fedeztetési jegy adatainak valótlanságát illetően, úgy az azonosítást végző szakember elrendelheti a DNS alapú származásellenőrzést. Fedezőmének esetében kötelező a DNS alapú származás-igazolás megléte.

ix. *A származási igazolás kiállításának szabályai*

A magyar félvér fajtában az egyesület a tulajdonos kérésére származási igazolást állít ki. A származási igazolást azonban általánosan/célszerűen a megfelelő típusú útleveél kiváltásával kapja meg a ló tulajdonosa.

f. Tartástechnológiai előírások

A magyar félvér fajta tartástechnológiai követelményei nem különböznek az egyéb kultúrfajtáknál elvárható tartási körülményektől. A fajta egyedeinek azonban kifejezetten jól kell tolerálni az extenzív illetve fél extenzív tartástechnológiai elhelyezést és takarmányozási viszonyokat. Jó a fajta technológiai tűrőképessége.

- Követelményei: boxos tartás, min. 3 x 3 m-es boxokban, megfelelő biztonságban más ménektől és kancáktól;
 - o kancák és évjárató csikók esetén a csoportos tartás megengedett legelőn, fél intenzív vagy extenzív viszonyok között.
- az egyed korának és testsúlyának megfelelő takarmányozás (általános norma: naponta 4-5 kg zab, 10 kg széna, 10 kg alomszalma) nyalósó ad libitum, ásványi kiegészítők folyamatosan, vitaminok a fedeztetési idő előtt és közben;
- napi rendszeres jártatás nyereg alatt, kocsiban vagy karámban;
- állategészségügyi alapellátás: 3-4 havonta féregtelenítés, lóinfluenza és herpesz elleni alapoltás, majd 6 havonkénti ismétlő oltás;
- 6 hetente pataszabályozás, szükség esetén patkolás

g. A teljesítmény-nyilvántartás, teljesítményvizsgálat rendje

i. Az adatok gyűjtése elsődlegesen az egyesületi rendezvényeken történik:

Tenyészszemle:

A tenyészszemle a fajta tenyésztési programjának meghatározó eleme. Ezáltal válik lehetővé, hogy az eddig zárt körben elbírált egyedek nyilvánosan is minősítésre kerüljenek, egymással összehasonlíthatóak legyenek. A tenyészszemlék alapján megítélhető a fajta tenyésztésének színvonala az adott időszakban, a különböző évek összehasonlításával pedig a tenyésztői munka előrehaladása vagy hanyatlása is lemérhető.

A tenyészszemléken az Egyesület közgyűlése által elfogadott bírók bírálnak.

A bíráló bizottság I., II. és III. helyezéseket ad ki. Azonos minősítésű egyedek érhetnek el azonos helyezést.

Országos tenyészszemle:

Az Egyesület legnagyobb tenyésztési eseménye. Helyszínéről, időpontjáról az éves közgyűlés dönt. Évente két országos tenyészszemle rendezhető, finanszírozása az Egyesület költségvetéséből, valamint pályázatokból és egyéb forrásokból központilag történik. Az országos tenyészszemlék kiírását az Egyesület valamennyi tagja részére a jelentkezési határidő lejártá előtt legalább egy hónappal meg kell küldeni.

Regionális tenyészszemle:

Célja egy-egy kisebb terület, régió állományának nyilvános bírálata, minősítése, hogy költségtakarékos módon olyan tenyésztők állománya is minősítésre kerüljön, akik a nagy távolság, szállítóeszköz vagy anyagiak hiányában az országos tenyészszemléken nem tudnának részt venni. A regionális

tenyészszelelék rendszerének kialakulásával lehetővé válik az országos rendezvény tehermentesítése, valamint az, hogy ott csak az állomány legjava kerüljön bemutatásra.

Regionális tenyészszeleléket bármely tenyésztő (a tenyésztő lehet szervezet is) kezdeményezhet, ha a szervezést, időpont-egyeztetést és a költségeket vállalni tudja. Ahhoz, hogy egy helyi bírálóat regionális tenyészszelele rangot kapjon, szükséges, hogy megyei vagy annál nagyobb területet öleljen fel a résztvevők földrajzi elhelyezkedése szerint, továbbá, hogy a rendezvény fölött az Egyesület tenyésztői bizottságának valamely tagja védnökséget vállaljon.

ii. *Teljesítményvizsgálat rendje* **Sajátteljesítmény-vizsga (STV):**

A teljesítmény vizsgálat alap szintjét (STV 0) kancák esetében a szemlén történő küllemi és mozgásbírálóat, valamint a szabadonugróban történő bírálóat jelenti. Mének esetében a tenyészszeleléken történt elbírálást követően (STV 0) a ménvizsga jelenti a sajátteljesítmény-vizsgálat következő szintjét .

A magyar félvér fajta esetében cél a lovak használata, és az adott használatban nyújtott teljesítmények nyilvántartása. A teljesítmény vizsgálatát a sportban, turisztikában, szabadidős lovaglásban/hajtásban, vagy bármely egyéb területen végzett rendszeres használat jelenti (STV III). A sportban használt egyedek teljesítményszintjének dokumentálására a hivatalos versenyeredmények szolgálnak, amelyeket a ló tulajdonosa minden évben december 31-ig megküld az egyesületnek. Az egyéb területen történt kipróbálásról szintén december 31-ig küld nyilatkozatot az egyesületnek a ló tulajdonosa vagy használója, megjelölve a használat módját (pl. lovas turizmus, gyermek lovagoltatás, szabadidős lovaglás, lovas íjászat, stb.), valamint annak gyakoriságát, időtartamát és intenzitását (pl. heti 5 alkalom, összesen 10 óra, közepes igénybevetel). A nyilatkozatok valóság tartalmáért a nyilatkozó felelősséget vállal, és az egyesület szakemberei jogosultak azt a telephelyen ellenőrizni.

A magyarfélvér fajta esetében különös hangsúlyt fektetünk a lovak viselkedésbírálóatára mind a kancák, mind a mének esetében. A viselkedésbírálóat már a tenyészszeleléknek is része a küllem és mozgásbírálóat mellett. A nem megfelelő idegrendszerű, viselkedésű mének nem kaphatnak vizsgabeutalót, illetve kimagasló sportteljesítmény esetén sem kaphatnak tenyésztési engedélyt.

A lovak viselkedését az alábbi szempontok szerint értékeljük a szemléken, mének esetében a ménvizsgabeutaló megszerzése előtt:

- viselkedés az istállóban
- viselkedés ápoláskor, pataápoláskor, körmözés, vasalás alkalmával
- viselkedés idegen lovak közelében
- viselkedés saját lovasával/hajtójával/gondozójával
- viselkedés idegen emberekkel
- viselkedés karámban, legelőn
- viselkedés kiképzéskor, tanítás közben
- viselkedés a korábban tanult feladatok bemutatása során
- viselkedés szállításkor
- viselkedés stresszhelyzetben

Minden esetben 0-10 pont között értékeljük a lovat. Ménjelöltekkel szemben az elérhető 100 pontból 80 pont a kívánatos szint.

0-3 pont: kedvezőtlen megítélés, az adott szempont szerint a ló nem együttműködő, ellenáll, netán ellenszegül, nem kiszámítható, netán agresszív.

4-7 pont: viselkedése elfogadható, de nem kifogástalan

8-10 pont: kifejezetten együttműködő, készséges, figyelmes, érdeklődő, barátságos, megbízható, kiegyensúlyozott.

iii. Az adatok feldolgozása, értékelése

Az adatok feldolgozása és értékelése a tenyésztésvezető feladata. Az adatfeldolgozás folyamatosan történik, és a feldolgozott adatokból éves összesítés készül.

iv. Tenyészérték-becslés

Az egyesület a tenyésztési hatóság megbízása alapján végezheti.

Amennyiben megfelelő mennyiségű adat áll rendelkezésre, úgy lehetőség van a modern tenyészérték-becslési módszerek alkalmazására. A tenyészérték-becsléseket az egyesület, vagy az általa megbízott szervezet végzi (pl. szakirányú felsőfokú oktatási intézmény).

h. Osztályba sorolás

i. Mének

1. A tenyésztési engedély megszerzésének lehetőségei:

1. A magyar félvér fajtában sikeres ménvizsgát tesz: A megfelelő származású méneket az egyesület bírálóbizottsága a kiemelt tenyészszemléken elbírálja, majd az első lépcsőben megfelelőnek ítélt mének beutalót kapnak a központi ménvizsgára, azaz mén sajtátjeljesítmény-vizsgálatra (STV). Minden ménnek két vizsgát kell tennie, egy alacsonyabb és egy magasabb követelményű vizsgát, de az első vizsga után a fedeztetést meg lehet kezdeni a ménnel.

A **magyar félvér** fajta ménjei minimum 75 küllemi pontszámmal tehetnek ménvizsgát a „B” típusú bírálati lapot alkalmazva. A ménvizsga az egyesület tenyésztési programjában foglaltaknak megfelelően történik.(ld fentebb) A vizsgatípust a tulajdonos a hasznosítási iránynak megfelelően maga dönti el.

A vizsgafeladatok teljesítése után a tenyésztési engedély kiadásáról az egyesület tenyésztésvezetője dönt.

2. Egyéb melegvérű fajtában rendelkezik tenyésztési engedéllyel és egyedi elbírálás alapján kap tenyésztési engedélyt.
3. Teljesítmény alapján.

A ménvizsga beutalót nem szerzett, ménvizsgát nem tett mének teljesítmény alapján történő tenyésztési engedélyének kiadása az alábbi szempontok szerint lehetséges.

-Származás: a negyedik ősi sorig ismeretlen, vagy hidegvérű öst nem tartalmazó, melegvérű fajtákból álló származás.

-Küllem és mozgás: A 100 pontos küllemi bírálaton minimum 70 pontot ért el, a mozgásbírálaton legalább 35 pontot úgy, hogy egyetlen bírálati szempontnál sem kapott az adható maximális pontszám felénél kevesebbet (azaz nincs olyan komoly küllemi vagy mozgásbeli hiányossága, ami a tenyésztésből kizárja).

-Teljesítmény: Az alábbi teljesítmények valamelyikét elérte:

a. Díjugratás:

A-2 kategóriájú (vagy annak megfelelő nemzetközi) versenyen egy versenyidényben 4 hibátlan pálya (alappályán), vagy

Felnőtt egyéni OB döntő első 6 helyezés valamelyike, vagy Tenyészversenyen valamely évjárat versenyében első 10 helyezés egyike.

b. Díjlovaglás:

1 éven belül két alkalommal nehéz kategóriában 60%-os eredmény.

c. Military:

Három nehéz osztályú pálya befejezése 2 év alatt, vagy OB nehéz osztályban első négy helyezés valamelyike

d. Fogathajtás:

kettes vagy négyes fogatok között OB-n a mezőny első harmadában végez.

e. Távlovaglás:

Két év alatt 3 alkalommal 160 km-es versenyen való részvétel és annak befejezése.

2. *A tenyésztési engedélyt szerzett méneket az Egyesület tenyésztői bizottsága az alábbi szempontok szerint minősíti:*

a. *Származás*

b. *Küllem, típus*

c. *Mozgás*

d. *Viselkedés, használati tulajdonságok*

e. *teljesítmény*

Kategóriák:

I. Ajánlott mén besorolást nyer az a mén, amely a fenti szempontok közül minimum négyben a fajtában fedező mének átlagát jelentősen felülmúlja, és ezáltal az utána nyert ivadékoktól a fajtában számottevő előrehaladás, minőségi javulás várható.

II. Elfogadott mén besorolású az az apaállat, amely a fenti szempontok szerint három vagy kevesebb paraméterben kiemelkedő, így a fajtában való alkalmazásával a fajta minőségének szinten tartása, egyes szerencsés párosítások esetén javítása várható.

A mének fenti módon való osztályozását a tenyésztői bizottság évente felülbírálja, és egyes mének magasabb vagy alacsonyabb kategóriába kerülhetnek pl. sportteljesítményük vagy ivadékaik kiemelkedő vagy éppen gyenge minősége alapján. Indokolt esetben a tenyésztési engedély megvonása is lehetséges.

A tenyésztési engedéllyel rendelkező mének közül a magyar félvér fajtában elismert mének kijelölésére és használatuk szervezésére az Egyesület a tárgyévet megelőző év december 1-ig megállapodik a méntulajdonossal, illetve állami mének esetében a méntulajdonos nevében eljáró szervezettel. A megállapodásról az Egyesület a törzskönyvezéssel megbízott szervezet képviselőjét is tájékoztatja. A fajtában tenyésztésre elismert mének listáját felállítási helyük feltüntetésével az Egyesület évi rendes közgyűlésén a tagok részére közreadja.

ii. Kancák

1. Származás bírálat

A harmadik ősi sorban számolva a
melegvérű ős 5 pont
póni vagy kisló ős 2 pont
hidegvérű, vagy ismeretlen ős 0 pont
Maximálisan elérhető: 40 pont

2. Küllemi bírálat

A küllem- és mozgásbírálatokra országos és helyi (regionális) tenyészszemléken kerül sor. A kancákat egyenként mutatják be felállítva, majd lépésben és ügetésben felvezetve a 2-4 tagú bírálóbizottságnak.

100 pontos ("B" típusú) küllemi bírálat az Egyesület által elismert bírálóbizottság által.

Maximálisan elérhető: 100 pont.

A bírálatot megelőzi a testmérétek felvétele az általános részben lefektetett elvek szerint.

Standard méretek: (3 éves vagy idősebb kancák esetén):

marmagasság (bot): min. 155 cm.
marmagasság (szalag): min. 165 cm.
övméret: 180-195 cm.
szárkörméret: 20-22 cm.

Mozgás bírálat:

Lépésben és ügetésben a "B" típusú bírálati lap szerint:

Maximálisan elérhető: 60 pont.

Az alapminősítés során maximálisan megszerezhető: 160 pont.

3. Törzskönyvi osztályba sorolás

a. Kancák törzskönyvi osztályba sorolása:

Osz- tályzat	Méret	Származás	Küllem	Mozgás	Összesen
I.	Standard	30 p. <	75 p. <	40 p. <	145 p. <
II.	ST+/- 3/0,5 cm	20-29 p.	-74 p.	-40 p.	-144 p.

A négy minősítési szempont közül a kanca legfeljebb az egyik szerint lehet a kategóriájánál alacsonyabb besorolású.

Korrekción pontszám a saját teljesítmény szerint:

Díjlovaglás:

Ha maga a kanca, vagy két csikója az alábbi eredményt éri el hivatalos versenyen, minimum 5 alkalommal:

Alapfokú versenyen: 60% feletti eredmény = + 5% az alap minősítési ponthoz

L (könnyű) kategóriában 60 % vagy a feletti eredmény = + 10 %

M (közép) kategóriában 55 % vagy a feletti = + 15 %

S (St Györgytől felfelé) 55 % vagy a feletti = + 20 %.

Díjugratás:

B-1/a-ban 5 alkalommal hibátlan: + 5%

B3-ban (120 cm) hibátlan 5 alkalommal + 10 %

A1-ben (125 cm) hibátlan 5 alkalommal + 15 %

A2-ben (130 cm)vagy fentebb 5 hibátlan + 20 %

illetve ha a kanca legalább két csikója teljesíti a fenti szintet, akkor az anya megkapja a + %-ot érte.

Elit osztályzatok:

Elit: Min. 130 p. alapminősítés, + valamely szakág országos bajnokságában értékelhető (nem kizárt) eredményt ért el, vagy legalább két ivadéka országos egyesületi tenyészszelemlén saját kategóriájában helyezett.

Tenyésztési elit: Min. 130 p. alapminősítés, legalább 6 megszületett csikó, melyből három II. osztályt elért méneskönyvi kanca, vagy bejelentett sportló, vagy a fajtában tenyésztésre elfogadott fedezőmén.

Szuperelit: Min. 130 p. alapminősítés, + saját maga vagy legalább egy ivadéka valamely sportág országos bajnokságában vagy ennek megfelelő szintű nemzetközi versenyen helyezett.

Az elit minősítésekhez az alapadatokat a tulajdonos szolgáltatja, és a minősítést a Tenyésztői Bizottság végzi el.

5. A fajta szelekciójának rendje

a. A párosítási terv készítésének elvei

Valamennyi a Méneskönyvben regisztrált kancáról február 15-ig párosítási tervet kell készíteni. A párosítási terv nem más, mint egy szándéknyilatkozat, melyben a kanca tulajdonosa közli a méneskönyv vezetőjével, hogy az elkövetkezendő fedeztetési időben mely kancáit kívánja tenyésztésben tartani, és ezeket melyik ménnel kívánja fedeztetni. A szaksterű párosításhoz az Egyesület tenyésztői bizottsága a kancatulajdonos (egyesületi tag) kérésére szakmai segítséget nyújt.

b. Mén-előállító kancák szelekciója

A fajtán belül mén-előállító kancának tekintjük a főtörzskönyves állomány azon egyedeit, amelyeknek már legalább egy tenyésztési engedéllyel rendelkező ménivadéka van.

c. Mén-előállító mének szelekciója

Mén-előállító mének a fajta ajánlott ménjei, illetve azon mének, amelyeknek legalább két tenyésztési engedéllyel rendelkező ménivadéka van.

d. Tenyézmén-jelöltek szelekciója

A ménvizsgát megelőző tenyészszemléken történik. A szelekció alapja a származás elbírálása, a küllemi- és mozgásbíráló, valamint háttas típusú lovak esetében a szabadonugró bíráló, kiemelten nagy jelentőségű a viselkedésbíráló, beleértve a munkakészséget.

e. Tenyészkanca-jelöltek szelekciója

Az egyesületi tenyészszemléken történik. A szelekció alapja a származás elbírálása, a küllemi- és mozgásbíráló, valamint háttas típusú lovak esetében a szabadonugró bíráló. Különös jelentőségű a viselkedésbíráló.

6. Tenyézsmének használata

a) A mének tenyésztési/termékenyítési engedélye kiadásának tenyésztési és állategészségügyi feltételei

A mének tenyésztési engedélyét a tulajdonos kezdeményezésére minden év február 15-ig az egyesület tenyésztésvezetője adja ki. Az engedély kiadásának feltételei:

- Sikeres STV. vizsga, vagy más, Magyarországon bejegyzett fajta tenyésztési engedélye, amelyhez a mén egyedi elbírálása is hozzá tartozik, vagy sportteljesítmény alapján szerzett tenyésztési engedély.
- Az éves tagdíj és az éves licenc-díj befizetése.
- Lóútleveél megléte.
- DNS alapú származás-ellenőrzési vizsgálat.
- A hatályos állategészségügyi jogszabályoknak megfelelő vakcinázás és vérvétel megtörténte, és annak a lóútleveélben való igazolása.

- Az adott évben tenyésztésre engedélyezett mének tulajdonosai részére az Egyesület elkészíti a tenyésztési engedélyeket, amely alapján az egyesület tenyésztésvezetője, vagy az egyesület által megbízott törzskönyvező vagy törzskönyvező elkészíti a mén törzskönyvezési szerződéseket.
- **A Magyar félvér fajtában elfogadott bármelyik másik melegvérű lófajtában tenyésztési engedéllyel rendelkező mén. Ezen mének egyedi elbírálással kaphatnak tenyésztési engedélyt a Magyar Félvér fajtában.**

A MAGYAR FÉLVÉR FAJTA ménvizsga rendje:

A mének sajátteljesítmény-vizsgálata 3 lépcsőből áll:

- ménvizsga-beutaló
- alap ménvizsga (kötelező)
- versenyteljesítmény

Különleges esetekben a mén az első három lépcső kihagyásával, versenyteljesítmény alapján is kaphat tenyésztési engedélyt.

1. **Ménvizsga-beutaló** a) származás megítélése –a ménjelölt származása feleljen meg a kisbéri-félvér fajta tenyésztési programjában meghatározottaknak (ld. a keresztezési partnerekre vonatkozó részt is.).
 - b) küllemi- és mozgásbírálót az 1. melléklet szerinti bírálati lapon
 - c) szabadonugró feladat teljesítése a ménjelölt felkészültségének megfelelően, főképpen készségfelmérés céljából.

A ménvizsga-beutalót központi ménszemlén szerezhetik meg a mének, ahol a bírálatot legalább 4 egyesületi bíráló végzi.

2. Mének kötelező sajátteljesítmény-vizsgálata (alap-ménvizsga)

A vizsgán való részvétel előfeltétele a fajtában elismert származás és a ménszemlén megszerzett beutaló.

Ménvizsgára a vizsga évében 4. életévüket betöltött ménjelöltek bocsáthatók.

2.1. A központi ménvizsga részvételi feltételei

- a) A méncsikó tulajdonosának a ménvizsga-felhívásban meghirdetett jelentkezési határidőig az Egyesület tenyésztésvezetőjénél be kell jelentkeznie a vizsgára, egyeztetnie kell a feltételeket és nyilatkoznia kell a méncsikó felkészítésének időtartamáról, valamint a kiképzést végző személyéről. A tenyésztésvezető ekkor felhívja a vizsgára jelentkező figyelmét a vizsgafeltételek betartására, és a vizsga ünnepélyességéhez tartozó öltözködési szabályokra.

A méncsikó tulajdonosának be kell mutatnia az Egyesület által kijelölt illetékes szakembernek mindazokat a vizsgálati eredményeket, igazolásokat, amelyeket a tenyésztő egyesület a fedezőménné minősítés előfeltételként meghatározott (egészségügyi, genetikai stb. vizsgálatok).

- b) A vizsgahelyszínre érkezéskor a méncsikó csak akkor rakodható le, ha rendelkezik a vonatkozó állategészségügyi előírások szerint kitöltött lóutlevéllel.

A levizsgázott mén akkor állhat tenyésztésbe, ha a származása DNS-vizsgálattal igazolt.

Csak egészséges, ápolt, jó kondícióban lévő mén bírálható. Elhanyagolt, sérült, nem megfelelően előkészített ló esetén a bizottság a mén vizsgáztatását megtagadja.

2.2. A ménvizsga lebonyolítása

A ménvizsga szervezője, rendezője és lebonyolítója az Egyesület, így a vizsga és bírálat feltételeit teljes körűen az Egyesületnek kell biztosítania. Ha az Egyesület a ménvizsgát más szervezettel kívánja elvégeztetni, akkor a rendezési feltételek fejezetben írtak szerint kell eljárni.

A vizsgára érkezésekor a mén tulajdonosa írásbeli nyilatkozatot tesz arról, hogy a mént ki és mennyi idő alatt készítette fel a ménvizsgára.

A ménvizsgán csak szakszerűen felkészített mén vizsgáztatható. Hiányos felkészültség esetén vizsga előtt az Egyesületnek, megkezdett vizsga közben a vizsgabizottságnak a vizsgáztatást meg kell tagadni.

A ménvizsgát a rendező tenyésztő szervezet bonyolítja le, színvonaláért, az ünnepélyes alkalomhoz illő öltözetért és viselkedésért felelős.

A lovasok, felvezetők, tulajdonosok csak az alkalomhoz illő ruházatban, a bíráló bizottság elnökének engedélyével, kapcsolódhatnak be a vizsgáztatásba.

Az Egyesület a vizsga szakmai lebonyolításával technikai vezetőt bíz meg, aki felelős a vizsgán szereplő lovak és a velük foglalkozó emberek tevékenységéért, a vizsga zökkenőmentes lebonyolításának szakmai és technikai feltételeiért.

A szabadonugró feladatban, az Egyesület technikai vezetője igénybe veheti a mén felkészítőjének segítségét. A feladat megoldásába külső segítségként legfeljebb négyen kapcsolódhatnak be, akik a vizsgáztató vezetésével végezhetik munkájukat.

A vizsgabizottság elnökét és tagjait tagjait a rendező egyesület bízta meg. A rendező egyesület gondoskodik róla, hogy a vizsga lebonyolításához szükséges bizottság és a segítők kellő számban a vizsgán megjelenjenek.

A ménvizsga-eredményeket a vonatkozó jogszabályok szerinti tenyésztési hatósággal hitelesíttetni kell.

2.3. A ménvizsga lebonyolításának technikai feltételei:

A ménvizsga technikai lebonyolításához szükséges feltételrendszert az Egyesületnek kell biztosítania. Gondoskodnia kell róla, hogy az eszközök (akadályok, lovarda, talaj, felszerelés a bíráló bizottság működéséhez szükséges feltételek stb.) a vizsga szakszerű és ünnepélyes lebonyolítását elősegítsék.

A ménvizsga lebonyolításához szükséges feltételrendszer meglétét, előzetesen az illetékes hatóság ellenőrzi és a vizsga helyszínét a vonatkozó rendelet szerint minősíti.

Az Egyesületnek gondoskodnia kell a jelenlévők szakszerű, folyamatos tájékoztatásáról. Ennek érdekében a vizsgázó lovak adatait tartalmazó programfüzetet kell készítenie, és vizsga közben gondoskodnia kell a vizsgázó lovak folyamatos bemutatásáról.

Általános szabály szerint, a vizsga helyszínének meg kell felelnie a lovasversenyek lebonyolításához szükséges feltételrendszernek.

A ménvizsga lebonyolításához szükséges eszközrendszer főbb elemei:

a) Küllemi bírálat:

- elővezető négyszög "Kódex" szerint,
- kijelölt felvezetési út a mozgásbírálatához
- a közönség elhelyezése a bíráló bizottság asztalától legalább 5 méterre felállított kordonon kívül,
- a bírálókat és a közönséget az időjárás viszonyaitól lehetőség szerint tetővel (sátor, fedett lovarda) védeni kell,
- a küllemi bírálat helyszínén a talajnak szilárdnak és rugalmasnak kell lennie,
- a lábvégek bírálatát egyenes, kemény talajon kell végezni.

- c) Mozgásbírálat szabadon, szabadon ugrás:
- körkarám, vagy fedett lovarda,
 - a karám rúdjaainak erősnek és épnek kell lennie, a fedett lovarda lambrinjának épnek kell lennie, a balesetek elkerülése érdekében,
 - a talajnak egyenesnek és rugalmasnak kell lennie,
 - akadálypark.
- d) Mozgásbírálat:
- elsődleges személyi feltétel: 18. életévét betöltötte, a lovasversenyeken eredményes szereplésre képes lovas
 - egyenes és rugalmas talajú lovarda, vagy pálya.
- e) Lovas alatti ugratás
- lovas (ld. d) pont),
 - akadálypark, legalább 10 ugrás felállításához,
 - megfelelő méretű és talajú lovarda, vagy pálya.
- f) Díjlovaglás:
- 20 x 40 m-es rugalmas talajú, elkerített díjlovagló négyszög
- g) Terepverseny:
- A kiírásnak megfelelő hosszúságú pálya, amelynek talaja alkalmas a sérülésmentes lovaglásra nagy iramban is.
 - 6 db természetes jellegű akadály

A lovak számára boxos elhelyezést kell biztosítani.

A ménvizsga 2 feladatcsoportból áll (egy rendezvényen belül): nyereg nélküli és nyereg alatti feladatcsoportból.

Értékelés: 1/3 küllem és mozgás (100 + 100 pont)
 1/3 szabadonugró (200 pont)
 1/3 nyereg alatti vizsga (200 pont)
 + a viselkedésbírálat 20 pont

2.3.1. Nyereg nélküli feladatcsoport:

2.3.1.1. Küllemi bírálat: a 3.1.2. pontban részletezett bírálati feltételekkel, 100 pontos bírálati lapon (az 1. sz. mellékletből csak a 100 pontos - állóbírálat – részt kell használni). A minimálisan elérendő pont: 70. Ha bármely tulajdonság nem éri el a 3 pontot, az kizáró ok.

A lábvégek bírálata kemény talajon történik.

2.3.1.2. Mozgásbírálat:

A lépés bírálata elővezetve, az ügetés szabályosságának bírálata szintén elővezetve, az ügetés minősége és vágta bírálata szabadon, fedeles lovardában történik.

Pontozás:

Lépés:

tértnyerés	0-5 pont
akció	0-5 pont
lendület	0-5 pont
ütemesség	0-5 pont
szabályosság	0-10 pont

Ügetés:

tértnyerés	0-5 pont
------------	----------

akció	0-5 pont
lendület	0-5 pont
rugalmasság	0-5 pont
ütemesség	0-5 pont
szabályosság	0-10 pont

Vágta:

tértnyerés	0-5 pont
akció	0-5 pont
lendület	0-5 pont
rugalmasság	0-5 pont
ütemesség	0-5 pont
szabályosság	0-10 pont

Összesen: 100 pont

Értékelés:	kiváló	5
	jó	4
	közepes	3
	gyenge	2
	rossz	1

A megfelelés feltétele a legalább 3 pont minden komponensre, a szabályosság esetében 6 pont.

Maximálisan elérhető: 100 pont

Minimum elérendő a megfeleléshez: 60 pont.

2.3.1.3. Szabadonugró:

Célja: A vizsgázó egyedek ugróképességének, ugróstílusának és ugrókészségének felmérése.

Bírálati szempontok:

Stílus:

– *ugrótechnika* (A legkisebb erő kifejtés az adott ugrás teljesítéséhez az ideális)

hát, nyak használata

végtagok zártsága

ugrás íve

elugrási ill. leérkezési pont az ugráshoz képest (távolsága és egyenessége)

vágta minősége, egyensúly

megfelelő vágta hossz az ugrások között, tolodási készség

megfelelő egyensúly az ugrás előtt és utána

egyforma ugrások (egyformán figyelmes, technikás, könnyed minden ugráson)

Képesség:

nehezen megállapítható, inkább csak következtetni lehet rá az adott ugrás teljesítéséből

könnyedség

rugalmasság

elugró erő

lebegőfázis időtartama

vágta minősége

Készség:

a ló hozzáállása az adott feladathoz

figyelmesség

óvatosság

tanulékonyosság (javít a hiba után)

megoldó készség

akarat (kitartás)

együtműködő készség
szemek, fülek helyzete
intelligencia

Ugrófolyosó: ovális alakú, lehetőleg mindkét oldalon zárt.

Az egyenes hosszának akkorának kell lennie, hogy az első ugrás előtt legalább 5-10 méter, az utolsó ugrás után legalább 15-20 méter szabad hely legyen.

Az ugrások tömör jellegű, de könnyen verhető akadályok legyenek. (biztonsági kanál)

A szabadon ugratás bal kézen, lehetőleg szabad vágóban és nem kézből elengedve történik.

Akadályok összetétele:

beugró meredek 40 cm magas, innen 6 m 80 cm a távolság

beosztó meredek 60 cm-re emelhető, innen 1 vágtaugrás a távolság

Oxer (maximum 5 cm meghívó jelleg)

Beosztó rudak használata szükség esetén ajánlott a bíráló belátása szerint. Az akadályok közötti távolság a ló jobb teljesítménye érdekében a vezető bíró belátása szerint változtatható.

Minimum (belépő ugrásmagasság): 120 cm (20 pont)

Maximum magasság: 160 cm (100 pont) Emelésnél 10 cm-enként 20 pontot kap a ló. A bíráló megítélése szerint ugorhat ennél nagyobb, de pontot arra már nem kap.

Egy magasságon kétszer próbálkozhat a ló, csak az utolsó teljesített ugrásért kap pontot.

Stílus: Elülső láb használata 10 pont

Hátulsó lába használata 10 pont

Bascule (ugrás íve) 10 pont

Elugrás/talajfogás 10 pont

Stílus összesen: 40 pont

Képesség: Könnyedség/rugalmasság: 10 pont

Elugró erő: 10 pont

Lebegő fázis optimális időtartama: 10 pont

Képesség összesen: 30 pont

Készség: Együtműködő-készség: 10 pont

Óvatosság/tanulékonyosság: 10 pont

Akarat/megoldókészség: 10 pont

Készség összesen: 30 pont

2.3.2. Nyereg alatti vizsga:

2.3.2.1. Díjlovaglás: pótló nehézségű feladat (3. sz. melléklet szerint) – pontszáma a végeredménybe nem számít bele, de a ló csak akkor folytathatja a vizsgát, ha elérte az adható pontszámok 60 %-át.

2.3.2.2. Díjugratás: A mén korának megfelelő nehézségű pálya, 4-5 éves lovak esetén a tenyészversenyen kiírt kor szerinti magassághoz igazodva. 5 évesnél idősebb korban vizsgázó lovak az 5 éves korosztálynak megfelelő pályán vizsgáznak. A pályán 8 akadály van, 10 erő kifejtéssel (2 db kettős ugrás). Elbírálás: stílusverseny szabályai szerint. Minimálisan elérendő pontszám: 6 pont. A végső pontszámba 10-es szorzóval kerül be a stíluspont. A bíró a Lovas Szövetségtől felkért gyakorló stílusbíró.

2.3.2.3. Tereplovaglás:

A terepvizsga célja a lovastusa cross részfeladatának teljesítésére való készség felmérése.

Mindhárom jármód, és az ugrás bírálatára sor kerül.

A tereplovaglás felépítése: Lépés, ügetés, cross, vágta szakasz, állatorvosi vizsgálat. Sorrend nem felcserélhető.

Tereppálya követelményei:

Hossza: lépésszakasz: 240m

ügetésszakasz: 1100m

cross+vágta szakasz együttes hossza 2000-2200m

Ugrások száma: 6-8 számozott ugrás (1 db kombináció építése javasolt)

Erőkifejtések száma: maximum 9

Kombinációk: minimum 2 vágtaugrás egyenes vonalon, íven minimum 4 vágtaugrás.

Ugrások mérete: 90 cm-nél nem magasabb; 100cm-nél nem szélesebb. Az akadály alapjánál mért szélesség maximum 140cm, legnagyobb leugró 100cm. Sövényezett ugrásoknál +20cm megengedett. Magasság nélküli akadályok szélessége, (jelképes árok) maximum 100cm. Az ugrások frontszélessége minimum 3m. (Ahol szükséges az akadályok lovagolhatóságát dekorációs elemekkel segítsük.)

Iram: Lépés-szakasz: 120m/perc

Ügetés-szakasz: 220m/perc

Cross-szakasz: 450m/perc

Vágta szakasz: 4 éves ló 500m/perc

5 éves ló 520 m/perc

Az alapidőket minden szakaszon külön mérjük.

Több, mint 10% időtúllépés kizárással jár.

Jármódváltás részfeladatonként 3 alkalommal megengedett max. 5 mp-ig

Az ugrások mérése a lovastusa szabályai szerint történik. Egyéb kérdésekben az A0 kategória szabályai érvényesek.

A veszélyes lovaglás kizárást von maga után.

Lóról esés vagy bukás esetén kizárás.

Állatorvosi vizsgálat: -1.: 10 perc múlva -2.: További vizsgálatok 10 percenként mindaddig, amíg a pulzus és légzésszám alapértékre vissza nem áll. Amennyiben a ló értékei 30 perc után nem állnak vissza a normál nyugalmi helyzetbe, vagy sánta, a ló kizárással kerül.

Bármely részfeladat bírónak jogában áll a lovat vizsga közben, ha azt indokoltnak érzi, azonnali állatorvosi vizsgálatra küldeni (pl.: sántaság, látható sérülés, kimerültség). Amennyiben az állatorvos a lovat rendben találja, a vizsga folytatható.

Lovas felszerelése: A vizsga helyszínén lovaglók számára kötelező a helyesen becsatolt, szabványos fejkendő viselése. Gerincvédő viselése kötelező, nem csak vizsga közben, hanem bármikor, ha a lovas terepakadályokon gyakorol. Egyéb felszerelések tekintetében a lovastusa szabályzatban rögzítettek az irányadóak.

Terepvizsga: 100 pont a maximum.

Levonások:

Lépésszakasz: időtúllépés (max. 10 %) – 0,5 pont/megkezdett másodperc

Ügetés: időtúllépés (max 10 %) – 0,5 pont/megkezdett másodperc

Vágta/ugrás: időtúllépés (max 10 %) – 0,5 pont/megkezdett másodperc

Jármódváltás lépésben és ügetésben: 1. -1 pont 2. -2 pont 3. -2 pont 4. kizárás

1. ellenszegülés: - 10 pont

2. ellenszegülés: - 20 pont

3. ellenszegülés: kizárás

2.3.3. Viselkedésbírálat :

Napjainkban igen fontos szempont a lovak engedelmissége, együttműködő készsége, könnyen

kezelhetősége. Ez részben alkati tulajdonság, részben pedig a ló képzettségéből, előéletéből adsódik. A vizsgán nincs arra lehetőség, hogy a ló felkészülési körülményeit, képzettségét, előéletét a bizottság tagjai ismerjék, hanem a vizsgán látottak alapján kell ezt a szempontot figyelembe venni. A korábbiakhoz képest csökkentett pontszámmal (az eddigi 50 helyett 2x 10 pont), de semmiképpen sem hagyható figyelmen kívül. A nem kellően felkészített ló vizsgálója érvénytelen, és ha a képzettsége megfelelő, akkor tehet újra vizsgát.

A viselkedés bírálata a vizsga során:

Nyugodt, fegyelmezett, a feladatokat készségesen teljesíti	10 pont
Túl élénk, nyugtalan, vagy flegma, de engedelmes	8 pont
Nem elég fegyelmezett, a feladatoknak időnként ellenáll	6 pont
Nyugtalan, ideges, vagy fegyelmezetlen	4 pont
Nehezen kezelhető, a feladatoknak ellenszegül	2 pont
Goromba, balesetveszélyes viselkedést mutató ló nem folytathatja a vizsgát.	

Nyereg nélküli részfeladatban: 10 pont

Nyereg alatti részfeladatban: 10 pont

Összesen: 20 pont

A teljes vizsgán megszerezhető pontok száma: 620 pont. A ménvizsgán való megfeleléshez elérendő minimum: 360 pont, premizált: 450 pont fölött.

A vizsgáról ménvizsga-összesítő és lovanként egyedi értékelőlapok (4. melléklet) készülnek, amelyeket papíron és elektronikus úton is az illetékes hatóság rendelkezésére kell bocsátani.

3. Versenyteljesítmény

A ménvizsgát tett és fedezettési engedéllyel rendelkező ménnek minősítését az egyesület saját és ivadékaik versenyteljesítménye és tenyésztésben nyújtott teljesítménye alapján végzi el.

Minősítési kategóriák:

- I. osztályú (ajánlott) mén** – maga vagy legalább két ivadéka valamely szakágban országos, illetve nemzetközi szinten versenyez (versenyzett).
- II. osztályú mén** – a ménvizsgát legalább 65%-os teljesítménnyel teljesítette, vagy
 - a ménvizsgát 60-65% között teljesítette, és maga vagy legalább egy ivadéka valamely szakágban regionális szinten versenyez, vagy
 - ivadékainak legalább 90%-a II. osztályú vagy magasabb minősítést ért el kanca, ill. van a fajtában engedélyezett fedezőmén ivadéka
- III. osztályú mén:** - a ménvizsgát teljesítette, de 65% alatt
 - maga vagy ivadéka nem versenyzett, illetve nem értékelhető eredménnyel,
 - ivadékainak kevesebb, mint 90%-a éri el a II. osztályú minősítést, illetve 5-nél kevesebb ivadéka került bírálatra.

4. Fedezettési engedély versenyteljesítmény alapján

Teljesítménye alapján tenyésztési engedélyt kaphat az a mén, amely:

1. Származása a 3.2.1 pontban leírtaknak megfelel,
2. A 100 pontos küllemi bírálaton minimum 70 pontot ért el, a mozgásbírálaton minimum 36 pontot úgy, hogy egyetlen bírálati szempontnál sem kapott az adható maximum felénél kevesebbet (azaz nincs olyan komoly küllemi, vagy mozgásbeli hiányossága, ami a tenyésztésből eleve kizárja).
3. Az alábbi teljesítményszintek valamelyikét elérte:

Díjugratás:

Nemzeti 140 cm vagy magasabb pályán egy versenyidényben 3 hibátlan pálya teljesítése (alappályán),

Felnőtt OB döntő első 6 helyezés valamelyike (egyéni)

Tenyészverseny 5, 6 vagy 7 évesek döntőjében az első 10 helyezés egyike

Díjlovlás:

Két alkalommal nehéz kategóriában legalább 60 %-os eredmény

Military:

Három nehéz osztályú pálya befejezése két év alatt, vagy

OB nehézosztályban első négy helyezés valamelyikének elérése, vagy egycsillagos nemzetközi verseny befejezése.

Fogathajtás:

Kettes vagy négyes fogatok között OB-n a mezőny első harmadában végez

Távlovlás:

Két év alatt 3 alkalommal 160 km-es versenyen való részvétel és annak befejezése.

V. A ménvizsga vizsgafeladatai

1. Testméretek felvétele

A helyesen felvett testméretek tárgyilagos adatokat nyújtanak a fejlettség, arányosság, fajtajelleg megítéléséhez, ezért nem nélkülözhetők a küllemi bírálatoknál.

A küllemi bírálatkor a bírálati lapon fel kell jegyezni a felvett, a gyakorlatban használatos testméretek:

- a marmagasságot, mérőbottal és szalaggal
- az övméretet mérőszalaggal és a
- szárkörméretet mérőszalaggal.

A méretek felvételére az állatmérő bot és az állatmérő szalag szolgál.

A testméretek felvételéhez a lovat vízszintes, sima talajon úgy kell felállítani, hogy természetes tartásban mind a négy lábát egyenletesen terhelve, nyugodtan álljon. A környezet a lovat ne nyugtalanítsa, mert méretfelvétel közben a legcsekélyebb elmozdulás is megnehezíti a méret felvételét.

A méréseket a ló bal oldalán kell elvégezni.

A **bottal mért marmagasság** a talaj és a mar legmagasabb pontja közötti függőleges távolság. A felvételkor a mérőbotot kihúzva - a mérőbot karját a bot szárára merőlegesen állítva - a ló bal válla mellé állítjuk függőlegesen, majd a mérőbot szárát addig toljuk össze, míg a bot karja vízszintesen állva a mar legmagasabb pontját nem érinti. A mérőbotot elvéve a magassági skálán leolvassuk a ló magasságát. Ha a ló patkolva van, a patkó és a patkósarok magasságát le kell vonni a leolvasott értékből.

A **marmagasságot szalaggal** is függőlegesen kell mérni, mégpedig úgy, hogy a szalag fémlappal ellátott végét a talajra engedjük és a ló bal elülső patájának külső sarokvánkosa alá

toljuk a fémlap sarkát úgy, hogy a fémlapra cipőnk orrával is rálépünk. Majd a szalagot kellően megfeszítve felfektetjük a ló lapockájára a mar legmagasabb pontjának középvonaláig. Ügyeljünk arra, hogy a ló a két elülső lábát egyenletesen terhelje, mert ha a bal lábát terheli jobban akkor rövidebbet, ha a jobb lábát terheli jobban akkor hosszabbat mérhetünk. Ha belemértük a patkó magasságot, itt is le kell vonni.

A bot és a szalagméret között általában 8-14 cm különbség szokott lenni, a ló magassága és tápláltsági állapota szerint.

Az **övméretet** közvetlenül a lapocka és a mar mögött, a mellkas legkisebb körméretének megfelelően szalaggal kell mérni. A méret felvétele úgy történik, hogy a szalag fémmel ellátott végét átvetjük a ló marja mögött a hátán, majd a hasa alatt átvéve néhány fűrészelő mozgást végzünk, hogy a szalag keresse meg a legkedvezőbb felfekvést, majd az oldalon keresztbe zárjuk a szalagot, megvárjuk a ló kilégzését és akkor kell a szalagot meghúzni és a méretet leolvasni. A szalag a mérés során nem csavarodhat meg.

A **szárkörméretet** a bal elülső szár felső harmadának legvékonyabb helyén feszesre húzott szalaggal kell mérni.

A méret felvételénél ügyeljünk arra, hogy a ló a két elülső lábát egyenletesen terhelje, mert különben nem lesz pontos a mérés. Ha a bal száron csontkinövés vagy ínvastagodás észlelhető, a méretet a másik száron kell felvenni. Gyakorlati fogás, ha a ló a lábát felemeli, a másik lábát is meg kell fogni, megsimítani, így mind a két lábát egyenletesen fogja terhelni. Helytelen méréskor az ellenkező láb felemelése, mert így csak az egyik, a mért láb van terhelve, és az inak fokozottabb megfeszülése miatt nagyobb lesz a méret.

Ügyeljünk arra is, hogy a szár ne legyen sáros és szennyezett, mert így hamis méretet kapunk. A dúsan szőrözött szárok esetében a hosszú szőröket lesimítjuk és arra fektetjük fel a szalagot.

A marmagasságot és az övméretet centiméternyi, míg a szárkörméretet 0,5 centiméteres pontossággal kell megadni.

2. Küllemi bírálat

III. A küllemi bírálat célja

A ló hasznosítása általában erőtermelése, izommunkája útján történik, tehát értékét nagyban befolyásolják a küllemileg is bírálható testalakulások, tulajdonságok, bár a ló teljesítőképességére a munkaképességi vizsgálatok szolgáltatnak megbízható adatokat. A tenyészállatok kiválasztásánál nem nélkülözhetjük a küllemi bírálatot, ugyanis küllemi elbírálás alapján nagy valószínűséggel ki lehet szűrni a használhatóságot károsan befolyásoló tulajdonságokat hordozó egyedeket.

A küllemi bírálat célja a bírált egyed küllemi előnyeinek és fogyatékoságainak mérlegelésével eldönteni további hasznosítási irányát. Hiba nélküli ló nincs, így a bírálat során meg kell állapítani, hogy az észlelt hibák mennyire súlyosak, és az egyed előnyös tulajdonságai ellensúlyozzák-e azokat. A bírálat célja nem az aprólékos hibakeresés, hanem az egyed használati és tenyésztési szempontból való küllemi értékelése.

IV. A küllemi bírálat előkészítése

A küllemi bírálatot bizottság végzi. A bizottság tagjait a fajtafenntartó tenyésztő egyesület kéri fel. A bírálatot megelőzően be kell szerezni, vagy a származási lappal ellátott lóútlevelet, vagy az alap lóútlevelet és mellé legalább 4 ősi soros hitelesített származási lapot.

A bírálatra megfelelő helyet kell kijelölni, hogy a lovat állásban és mozgásban is el lehessen bírálni.

A bírálat helye külső - esetlegesen zavaró - környezeti tényezőktől mentes, lehetőleg széltől védett, csendes, sima, vízszintes és rugalmas talajú legyen. Ilyen feltételek között alakítsuk ki azt a minimum 25-30 m oldalhosszúságú három- vagy négyszöget, amin belül a bírálat zajlik. Ezen belülre pedig a 4x2 m-es felállító négyszöget.

A négyszöget a talajon egyértelműen kell jelölni.

A bírálati négyszögön kívül, de annak közvetlen közelében kell kijelölni a 80-100 m hosszú és legalább 3 m széles felvezető sávot.

A bírálat helyszínét és a felvezető sávot kötéllal vagy kerítéselemekkel úgy kell elkeríteni, hogy az érdeklődő közönség a bírálati körön kívül és a felvezető sáv minden pontjától legalább 10 m-re legyen. Így a bíráló bizottság a közönségtől teljesen elkülönítve, zavartalanul végezheti munkáját. A bírálat sikere érdekében a közönségtől meg kell követelni a nyugodt, csendes, kultúrált magatartást. A bírálati körön belül ernyővel ellátott asztalt kell biztosítani a szükséges dokumentáció és eszköztár védelmére.

A zavartalan tájékoztatás érdekében megfelelő hangosításról kell gondoskodni.

Ha nincs szabályos elővezető hely, akkor a felállításhoz egy 4 x 4 m területű sima, vízszintes helyet jelöljünk ki és az elővezetéshez 80-100 lépés hosszú egyenes, egyenletes talajú területet kell kiválasztani.

V.A küllemi bíráló végrehajtása

A törzskönyvi küllemi bírálót pontozással végezzük. A bíráló adatainak a feljegyzésére és vezetésére a küllemi bírálói lap szolgál, melyre előre elkészítve be kell írni a ló törzskönyvi (ellenőrzési) számát, nevét, tenyésztőjét, tulajdonosát, fajtáját, anyját, apját stb. a rovatoknak megfelelően. A bíráló megkezdése előtt ellenőrizni kell a ló azonosságát. A jegyző a bírálói lapról felolvassa a ló fajtáját és azonosítási bélyegeit.

A bírálót lehetőleg szabadban, napvilágon, vagy kellően megvilágított fedett lovardában kell megtartani. A bírálóra előállított lóról a szerszámzatot le kell venni, az elővezetés zablás, szemző nélküli kantárral történjen, elővezető száakkal.

Elővezetéshez a lovat mindig le kell törölni, farkát, sörényét rendbe kell hozni, végtagjait patáit a portól, sártól meg kell tisztítani.

A felvezető ember a ló bal oldalán a szárat a ló szájától mintegy arasznyira jobb kezébe fogja, úgy, hogy a mutató ujjával a szárat elválasztja, míg a bal kézfeje húzza az elővezető szárat kengyelét, az elővezető szárat lelógó részét felfogja és ennek a kéznek az emelésével a mozgás ütemét szabályozza. A kancák elővezetésénél a rövidebb kantárszár is megengedhető. A felvezetőnek fizikailag és kiképzettségét tekintve alkalmasnak kell lenni a ló lépésben és ügésben való bemutatására.

A bírálható lovat négy lábra kell állítani a bíráló négyszögbe úgy, hogy a ló testének középső részével a bíráló előtt álljon mintegy négy méterre. Az elővezető a ló elébe lép, majd rövidre fogott száakkal a ló előre vagy hátra mozdításával a lovat négy lábra, egyensúlyba állítja. Ezután egy lépéssel hátra lép, kissé megeresztli az elővezető szárat és a lovat szemmel tartja. Ha a ló ellép, újra fel kell állítani az előbbieket szerint.

Figyelemmel kell lenni arra, hogy a bírálókori a ló természetes testtartásban álljon. Ugyanis, ha a ló a fejét felemeli, a háta jobban behajlik, ha a fejét lefelé nyújtja, a hát feszessé válik.

A lovat mozgásban is el kell bírálni, ehhez a lovat elő kell vezetni. Az elővezető felszólításra a ló mellé lép, a szárat a jobb kézbe veszi az előzők szerint, és lépésben elindul úgy, hogy az elővezetés irányába egy távoli pontot néz és nem tekintget vissza a lóra.

Majd megfelelő távolság után jobb kézre egy kiskört leírva visszafordul, és egyenesen a bíráló felé halad lépésben. Távolodva a hátulsó, közeledve az elülső láb mozgását lehet megfigyelni. Ezután oldalról nézve is elbíráljuk a ló mozgását lépésben, majd pedig ügésben is.

A bíráló alkalmával a bíráló a felállított ló bal oldalán a lótól mintegy 4 méter távolságra helyezkedik el, majd a lóval szemben áll és szemügyre veszi:

- a ló fejét, a füleket, a fejtetőt a homlokot, a szemeket,
- a szügy szélességét és izmoltságát, a mellkas szélességét és dongásságát,
- az elülső végtagok állását, beillesztését, külső, belső oldalon a csontkinövéseket, a lábtő szélességét, majd kissé oldalt állva az ellentétes hátulsó láb belső oldalán lévő csont- vagy egyéb elváltozásokat.

Ezután a ló bal oldalán, a váll egy magasságban állva szemügyre veszi:

- a fej tűzését, alakját és alkatát, a torokjáratot,
- a nyak illesztését, alakját, hosszúságát, szélességét és izmoltságát,
- a mar hosszát, alakját, izmoltságát,
- a lapocka és váll hosszát, szélességét, izmoltságát, helyeződését, a vállszögletek helyzetét,
- a szügy alakulását, a mellkas hosszát, mélységét,
- az elülső lábak állását oldalról nézve, a fel- és alkar hosszát, izmoltságát, a lábtő alakját és terjedelmét.

Figyelembe kell venni a szár hosszát, minőségét, az inak állapotát, a boka terjedelmét,

- a bokán, csüdön és a pártaszélen előforduló kóros elváltozásokat,
- a csüd hosszúságát, vastagságát, puha vagy feszes voltát, szögelését,
- a pata alakját, nagyságát, szögelését, szaruanyagának minőségét.

Ezután a bíráló a baloldali csípőszöglettel egy vonalba áll és bírálja:

- az ágyék alakját, kötését, izmoltságát,
- a far hosszúságát, irányát, izmoltságát, a faroktűzését,
- a felcomb és az alcomb hosszát, szögelését, izmoltságát,
- a csánk hosszát, szélességét, tisztaságát, kóros elváltozásait, szögelését, alakját,
- a szár hosszát, szélességét, inait,
- a bokát, a pártát, a patát (úgy kell bírálni, mint az elülső lábakon),
- a has alakját, a csecset és a lágyéket.

Ezután a bíráló a ló mögé áll a ló hossz tengelyének irányába - a rúgási távon kívül - és megszemléli:

- a far alakulását, szélességét, izmoltságát,
- a nemi szerveket, a gáttájékot,
- a lábállást és az esetleges kóros elváltozásokat (csontkinövések, lágypókok).

Ezután következik az első pata felemelése, a szaruanyag bírálata. Figyelembe kell venni a patkók rendellenes kopását is.

A bírálat alkalmával a mar-, az öv- és a szárméretet, a mar- és az övméret közötti különbséget is figyelembe kell venni.

Meg kell állapítani továbbá a szőr, a bőr minőségét és a ló színét (göndör, dús, hosszú szőrű, lábvégek szőrözöttsége, a jegyek terjedelme).

Ezután a lovat mozgás közben bíráljuk el. A lábállásokról nem lehet végleges véleményt alkotni addig, amíg a lovat mozgás közben nem látjuk. A bíráló a ló vezetésének irányvonalába állva ítéli meg, először lépésben, majd ügetésben a ló mozgását. Bírálja, hogy a mozgás szabályos-e (vonalon jár), vagy a szabályos mozgástól miben tér el (elől vagy hátul szűken vagy tágan jár, hadonászik, keresztez, lapátol, kaszál, csavar stb.).

Oldalról kell megfigyelni, hogy a ló mozgása tértnyerő, rugalmas-e, milyen élénk, szapora és magas.

A bíráló bizottság által megállapított pontszámokat a bírálati lap megfelelő rovataiba kell bejegyezni. Lehet fél pontszámokat is adni. A bírálati lap feltünteti a lovak egyes tulajdonságaira, a testalakulásokra és a mozgásra adható legnagyobb pontszámokat. Ezt a legnagyobb pontszámot a ló csak akkor kaphatja, ha a szóban forgó testalakulás a gyakorlatban elérhető tökéletes szintet mutatja. A pontszám azonban csak a testrész értékelését juttatja kifejezésre, de nem tájékoztat arról, hogy ez milyen jellegű, miben nyilvánul meg. Az elbírálandó tulajdonság és testalakulás jellegének rögzítése a bírálati lapon történhet *szövegesen*, a bírálati lapon levő lóábrára rajzolt *egyezményes jelekkel*, illetve a *lineáris küllemi bírálat* módszerével.

A pontozás során ügyelni kell arra, hogy a használhatóság szempontjából fontos tulajdonságok pontszámai arányban álljanak a bírálat végső eredményével, a ló értékével. A kisebb, alig észlelhető hiányosságokra a kiadható legnagyobb pontszámból csak keveset, 10-15 %-ot vonjunk le. A határozottabban észlelhető hibákra már 20-25 % levonást alkalmazzunk, és ha a hiba számottevőbb, a megállapított pontszám 30-40 %-át is levonhatjuk. Igen jelentős a hiba akkor, ha a kiadható pontszám 50 %-át, vagy ennél kevesebbet állapítunk meg, mert az ilyen nagy hiba már a törzskönyvből kizáró ok lehet.

Mellékletek : "B", valamint a leíró és lineáris küllemi bírálati lap

II. Fogatos típusú magyar félvér ménjelölteknek

- a/ lépéshossz mérés fogatban
- b/ ügetéshossz mérés fogatban
- c/ a súlypont alá lépés képességének mérése
- d/ lépés bírálat szabadon
- e/ ügetés bírálat szabadon
- f/ vágta bírálat szabadon
- g/ lépés bírálat fogatban
- h/ ügetés bírálat fogatban

A ménvizsga jegyzőkönyvei 3 példányban készülnek. Elkészülésükért a vizsgát rendező egyesület a felelős. A jegyzőkönyveket a vizsga után lehetőleg azonnal, de maximum 1 héten belül az alábbiak szerint kell átadni:

- 1 pld. NÉBIH Központ Lótenyésztési Osztály
- 2 pld. illetékes lótenyésztő egyesület részére.

A vizsgáló méncsikó tulajdonosa a vizsgáztató egyesülettől jegyzőkönyv-kivonatot (vizsgabizonyítványt) kap, amelyen csak az ő lovának az eredményei szerepelnek.

b)

Import ménnek használatának szabályai

Import ménekre a hazai tenyésztésű ménekkel azonos feltételek vonatkoznak kiegészülve azzal, hogy az adott fajtának, melyhez az import mén tartozik, Magyarországon elismert vagy bejelentett fajtának kell lennie. A fajta tenyésztése során cél elsődlegesen a magyar tenyésztésű mének használata, import mének tenyésztésbe állítása csak a tenyésztési program megvalósulása érdekében, kivételesen indokolt esetben lehetséges.

d) A szaporítóanyag minőségi követelményei

A mesterséges termékenyítő állomásokon forgalmazott szaporító anyagnak meg kell felelni a vonatkozó állategészségügyi és állattenyésztési jogszabályok előírásainak. Mesterséges termékenyítésre csak hivatalosan elismert mesterséges termékenyítő állomáson álló, mesterséges termékenyítésre alkalmasnak minősített mén termékenyítő anyaga használható. Mesterséges termékenyítésre az ajánlott mén osztályába sorolt olyan mén kerülhet, amely egyidejűleg maradéktalanul megfelel a mesterséges termékenyítésre használni kívánt ménekkel szemben támasztott állategészségügyi követelményeknek is.

7. Egyesületi nyilvántartások és igazolások rendje

A törzskönyvi nyilvántartás hitelességének alapfeltétele a megfelelő szintű adatszolgáltatás a tagok részéről az egyesület felé.

a. A tagok által benyújtott jelentések:

*i. **Állomány-nyilvántartás jelentés:***

A tagok/tulajdonosok/tartók évente, a fedeztetési szezon előtt tárgyév február 15-ig kötelesek az egyesület tenyésztésvezetőjének megküldeni, ami tartalmazza a nyilvántartott kancák és tenyészmenek nevét és azonosítóját.

*ii. **Párosítási terv:***

Az állomány nyilvántartással egyidejűleg tárgyév február 15-ig a tag/tartó/tulajdonos megküldi az adott évi párosítási tervet. A párosítási tervet akkor is be kell küldeni, ha a kanca nem kerül fedeztetésre/termékenyítésre.

*iii. **Sajáttejesítmény-vizsgálati terv és jelentés:***

Fentiekkel egyidejűleg a tartó/tulajdonos megküldi az adott évre szóló STV tervet, illetve az előző évre vonatkozó jelentést. A terv tartalmazza a kanca/mén adott évben történő tervezett használatának módját (sportkipróbálás, ezen belül szakág és szint, egyéb jellegű használat: turizmus, szabadidős lovaglás, gyermek lovagoltatás, lovas íjászat, terápiás lovagoltatás, stb.). Az év végéig ennek eredményét is dokumentálja az egyesület felé.

Az adatszolgáltatáshoz szükséges bizonylatokkal az egyesület látja el tagjait.

b. Az egyesület által vezetett nyilvántartások

i. **Partner (tag/tulajdonos/tartó) nyilvántartás (és KKV nyilvántartás):**

Az egyesület tenyésztésvezetője az egyesület tagjairól/tulajdonosokról/tartókról nyilvántartást vezet (név, születési hely és idő, anyja neve, cím). A nyilvántartás adatait folyamatosan frissíti, naprakész állapotban tartja. A tagnyilvántartás része a KKV státusz nyilvántartása. Az adatok hitelességéért, beleértve a KKV státuszt is, az adatszolgáltató, vagyis a tartó/tulajdonos vállal felelősséget. A nyilvántartás adatainak kezelésére a hatályos adatvédelmi törvény vonatkozik.

ii. **Állomány nyilvántartás:**

A tenyésztésvezető a törzskönyvben tartott állományról folyamatos nyilvántartást vezet, és azt naprakész állapotban tartja. Az állomány nyilvántartás tartalmazza a ló nevét, azonosító számát, UELN kódját, bélyegzését és/vagy transzponder kódját, illetve tenyésztőjét, tulajdonosát és tartóját. Az állomány nyilvántartás része minden évben a megszületett és bejelentett csikók nyilvántartása. A nyilvántartásról évente egy alkalommal (az éves közgyűlésre) összesítőt készít.

iii. **Csikószám nyilvántartás:**

A tenyészeredmény-bejelentő lapok alapján kiadott csikószámok jegyzéke. Nyilvántartása folyamatos.

iv. **Fedeztetés nyilvántartás:**

A magyar félvér kancaállomány fedeztetésének dokumentálását az ezzel megbízott szervezet végzi, és évente közli a tényadatokat az egyesület tenyésztésvezetőjével digitális formában (e-mailben vagy adathordozón).

v. **Pályázati igazolások nyilvántartása**

A tagok részére kiadott pályázati igazolások egy példányát lefűzve, évenként irattárazva tartja nyilván a tenyésztésvezető.

8. Az országos állattenyésztési adatbankba történő adatküldés módja és rendje

A tenyésztőkkel történt állományegyeztetés után az Egyesület elkészíti az adott évben a fajtában törzskönyvi ellenőrzés alatt álló kancák listáját, melyet az egyesület által törzskönyvezési feladatokkal megbízott szervezetnek (személynek) átad, és ennek alapján rendeli meg a listán szereplő kancák adatgyűjtését az Egyesület számára, az Egyesület és a Megbízott között fennálló együttműködési szerződésben foglaltak szerint. A LÓINFORM üzemeltetője a listákban szereplő lovak adatait ellenőrzi, hogy megfelelnek-e a lóENAR követelményeinek, és az ellenőrzés eredményét az Egyesület részére visszaigazolja. A nem megfelelő adatok kijavítása a tenyésztésvezető együttműködésével történik. Az országos állattenyésztési adatbankba történő adatküldést a Megbízott az együttműködési szerződés alapján, a lóENAR szabályai szerint végzi.

9. A fajta népszerűsítése

A fajta népszerűsítése az egyesület teljes tagságának érdeke és erkölcsi kötelessége. Az egyesület saját költségvetéséből az alábbi módon népszerűsíti a magyar félvér fajtát:

- egyesületi rendezvények, tenyészszelemlék
- ménvizsgák, kancavizsgák
- időszakos kiadványok megjelentetése
- honlap üzemeltetése
- állattenyésztési kiállításokon való megjelenés

10. A tenyésztők tenyésztői munkájának elismerése

Az egyesület a kimagasló tenyésztői munkát arany, ezüst vagy bronzkoszorús cím odaítélésével ismeri el. A díjat a tenyésztő pályázza, és a tenyésztői bizottság dönt a pályázatról. A díj átadása az éves közgyűlésen történik. A díj erkölcsi elismerés, pénzdíjazással nem jár. A közgyűlésen lehetőség van a tagok munkáját egyéb különdíjakkal is elismerni.

11. A fajta tenyésztési programjának megvalósításában résztvevő szervezetek kapcsolatrendszere (ezek feladatai)

a. Tenyésztőszervezet

Felel a Tenyésztési Program megvalósításáért, a fajtafenntartói kötelezettségek ellátásáért. Feladatait elláthatja közvetlenül, vagy megbízási szerződés alapján végeztetheti más szervezettel vagy vállalkozóval.

b. Faji szövetség

Ellátja a fajta érdekképviseletét a többi fajtaéval egyidejűleg. Szolgáltató irodája megbízási szerződés alapján elvégzi a tenyésztőszervezet által rábízott törzskönyvezési és egyéb feladatokat.

c. Tenyésztési hatóság

Felügyeli a tenyésztő szervezet szabályos működését és hitelesíti a tenyésztési adatokat.

d. Mesterséges termékenyítő állomások, spermaforgalmazók

A tenyésztési programban foglaltak szerint részt vesznek a fajtafenntartói feladatokban, a törzskönyvi nyilvántartási szerződés alapján eleget tesznek adatszolgáltatási kötelezettségeiknek.

e. Oktatási – kutatási intézmények

Megbízási szerződés alapján részt vesznek/vehetnek a törzskönyvi adatok feldolgozásában, a tenyészérték-becslésben, a genetikai bázis feltérképezésében, teljesítmény vizsgálatokban, és minden egyéb, a tenyésztési program sikeres megvalósítását szolgáló kutatói, tudományos munkában.

12. Záró rendelkezések

A tenyésztési program alapjául szolgáló tenyésztési szabályzatot az alakuló közgyűlés fogadta el Nyíregyházán, 2011. június 3-án.

A jelen tenyésztési programban nem szabályozott kérdések tekintetében a Magyar Félvér Lótenyésztő Országos Egyesület Alapszabálya szerint kell eljárni.

13. Mellékletek:

- Együttműködési/megbízási szerződések a Tenyésztési Program végrehajtásában együttműködő szervezetekkel
- Fedeztetési jegy nyomtatvány
- Csikónyilvántartási jegy nyomtatvány
- „B” típusú küllemi bírálati lap nyomtatvány
- fajtabélyegző lenyomata